

ności w zakresie ochrony środowiska, pomoc ofiarom chorób nowotworowych – działalności w zakresie ochrony zdrowia itp.

1.3.2. Działalność statutowa – cele statutowe

Działalność prospołeczna PES w ramach przyjętych celów nazywana jest **działalnością statutową**. Nazwą tą można bowiem określić ogół czynności służących realizacji idei, które były motywacją do powołania danej jednostki. To właśnie aktywność w tym obszarze odróżnia PES od jednostek komercyjnych. Działalność statutowa to wypełnianie pewnej „misji”, którą obarczyły organizację osoby ją powołujące lub zakładające. Następnie „misja” ta (np. pomoc osobom najuboższym) zostaje przełożona na konkretne cele działań, które przez ukonstytuowanie w statucie zwane są **celami statutowymi**. Cele powołania organizacji w niektórych przypadkach są dowolne, w innych normowane prawnie, ale warto wskazać tu pewną gradację, która będzie obecna w dalszej części książki⁹.

Ze względu na **stosunek państwa** do celów realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej możemy wymienić:

- a) **cele obojętne** – dowolne, dopuszczalne, jeśli nie godzą w podstawowe interesy Rzeczypospolitej Polskiej. Może to być dowolny cel, np. wspomniana wyżej integracja lokalnych praktyków danego hobby, a nawet cel wątpliwy z punktu widzenia empirii czy nauki – jak kontakt ze światem pozagrobowym lub cywilizacjami obcoplanetarnymi;
- b) **cele wspierane biernie** – zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych na podstawie zapisów art. 17 ust. 1 pkt 4 updop:
 - działalność naukowa i naukowo-techniczna,
 - działalność oświatowa, w tym kształcenie studentów,
 - działalność kulturalna i w zakresie kultury fizycznej i sportu,
 - ochrona środowiska,
 - wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę,

⁹ Gradacja ta jest mojego autorstwa, pierwszy raz przedstawiłem ją w książce R. Nawrocki, *Rachunkowość fundacji i stowarzyszeń*, Gdańsk, ODDK 2021 (aktualne wydanie).

- dobroczynność,
 - ochrona zdrowia,
 - pomoc społeczna,
 - rehabilitacja zawodowa oraz społeczna inwalidów,
 - kultura religijna (nie dotyczy tej pracy – uwaga autora);
- c) **cele wspierane czynnie** – przez przyznawanie dotacji, prawa do prowadzenia działalności statutowej odpłatnej, organizowania zbiorów publicznych i otrzymywania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przez organizacje pożytku publicznego. Są to wymienione w art. 4 ust. 1 udppw **zadania pożytku publicznego**, czyli zadania z zakresu:
- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
 - wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
 - udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
 - działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
 - działalności charytatywnej;
 - podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
 - działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
 - działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
 - ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;
 - działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
 - promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
 - działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
 - działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
 - działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;

- działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- turystyki i krajoznawstwa;
- porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- ratownictwa i ochrony ludności;
- pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- promocji i organizacji wolontariatu;
- pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
- działalności na rzecz weteranów i weteranów poszkodowanych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa;
- promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

- rewitalizacji;
- działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów ekonomii społecznej w zakresie określonym w poprzednich punktach.

Działalność w obrębie celów wybranych spośród wyżej wymienionych to **działalność pożytku publicznego**.

W kontekście bieżących wydarzeń warto wskazać, że cele te, zwłaszcza dotyczące pomocy ofiarom wojen i konfliktów zbrojnych w Polsce i poza jej granicami, są wskazywane przez ministerstwo finansów jako skuteczne narzędzie pomocy dla mieszkańców i uchodźców z Ukrainy¹⁰.

W praktyce wybór odpowiednich celów statutowych umożliwia korzystanie ze zwolnień podatkowych i uzyskiwanie przychodów z różnych źródeł.

Realizacji celów statutowych bezpośrednio służy przede wszystkim **działalność statutowa nieodpłatna** – obowiązkowa w PES, gdyż to właśnie ona ogniskuje ideę ekonomii społecznej, samo jądro przyjętej „misji”, oraz **działalność statutowa odpłatna** – wariantywna w niektórych jednostkach.

1.3.3. Działalność statutowa nieodpłatna

Działalność nieodpłatna ma charakter czysto misyjny i sprowadza się do pomocy lub działań udzielanych i realizowanych pro bono, bez żadnej wzajemności. Prowadzą ją wszystkie podmioty ekonomii społecznej, jest to – jak już napisałem wyżej – sam rdzeń, podstawa ich powoływania i działalności. W zależności od źródeł finansowania działalność statutowa nieodpłatna może służyć wszystkim celom statutowym jednostki, wymienionym powyżej, w tym celom obojętnym (oczywiście w tym wypadku może rodzić to problemy podatkowe, o czym w kolejnych rozdziałach), lub wyłącznie celom wskazanym przez ustawę lub darczyńcę. Szczegóły przedstawiłem w poniższym wyliczeniu. Działalność statutowa realizowana nieodpłatnie w obrębie celów statutowych, mieszczących się w definicji zadań pożytku publicznego, określana jest przez udppw jako **działalność statutowa nieodpłatna pożytku publicznego**.

¹⁰ Wiceminister Artur Soboń, za: <https://www.pit.pl/aktualnosci/pomoc-dla-obywateli-ukrainy-zwolniona-z-podatku-1006717> (dostęp: 7.04.2022).